Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*

**Monumentnummer*: 514580**

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

| | |
|---|---|
| Status | rijksmonument |
| Inschrijving register* | 26 juni 2000 |
| Kadaster deel/nr | 82946/58 |

| *Woonplaats** | *Gemeente** | *Provincie** |
|---|---|---|
| Hoenderloo | Apeldoorn | Gelderland |

| *Straat** | *Nr** | *House letter** | *Toev.** | *Postcode** | *Woonplaats** | *Situering* | *Locatie* |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Delerwoud | 1 | | | 7351 TS | Hoenderloo | | |
| Delerwoud | 2 | | | 7351 TS | Hoenderloo | | |

| *Kadastrale gemeente** | *Sectie** | *Kadastraal object** | *Appartement aanduiding* | *Grondperceel* |
|---|---|---|---|---|
| Beekbergen | F | | | 4126 |
| Beekbergen | F | | | 4127 |

*Omschrijving***

Inleiding

POORTGEBOUW waarin TWEE DIENSTWONINGEN. Het poortgebouw geeft toegang tot het landgoed Deelerwoud.

Het Deelerwoud maakte in oorsprong deel uit van de woeste gronden of 'wildernissen' tussen Apeldoorn en Arnhem. Na een machtsstrijd over het eigendomsrecht tussen de Staat enerzijds en gemeenten en 'geërfden' anderzijds, die in 1843 in het voordeel van de laatstgenoemden werd beslist, werden de gronden verkocht voor de aanplant van bossen. Zo verkochten de eigenaren van de Speldermark in 1845 1.500 hectare heide aan het echtpaar Van Heeckeren-Hope. De opmerking van H.W.M. van der Wyck dat zij in de 19de eeuw hun landhuizen/kastelen Deelerwoud, Enghuizen, Sonsbeek en Beverweerd lieten moderniseren of als geheel nieuwe schepping lieten herbouwen, doet vermoeden dat er toen een landhuis op het terrein is gebouwd. Omstreeks 1850 werden door Baron van Heeckeren op Deelerwoud in ieder geval stallen gebouwd voor het verversen van paarden tijdens de vele jachtpartijen van de baron en koning Willem III.

Eind 19de eeuw kwam het landgoed in bezit van het Arnhemse echtpaar Brantsen-Bohlen, woonachtig op huis Zijpendaal. Niet duidelijk is of zij in 1895 het bestaande landhuis hebben laten verbouwen of een nieuw groot landhuis hebben laten bouwen. In 1918 kwam Deelerwoud in het bezit van de familie Repelaer. Voor de ontginning van het landgoed lieten zij onder meer personeelswoningen, schuren, een korenschuur, een drogerij, een watertoren, varkensstallen en wagenloodsen bouwen. Verder lieten zij in 1923 een poortgebouw ontwerpen door de Haagse architect ir Jan Molema. Molema is waarschijnlijk ook betrokken geweest bij de wijzigingen aan het landhuis. In 1918-19 is de tuin om het landhuis gereorganiseerd naar ontwerp van de tuinarchitect Leonard A. Springer (1855-1940).

Het landhuis is tijdens de Tweede Wereldoorlog gebombardeerd en met de nog bruikbare resten van de ruïne is een kleine sobere villa gebouwd. In 1967 werd een deel van het Deelerwoud te koop aangeboden, 1151 ha, en dit is aangekocht door Natuurmonumenten.

Het poortgebouw is in 1923 gebouwd naar ontwerp van de Haagse architect ir Jan Molema in een traditionele stijl met invloeden van de Engelse landhuisstijl. Het gebouw heeft een bijzondere plattegrondvorm die is afgeleid van de vlinderplattegrond. Het gaat hier om een laat voorbeeld van een in de vroege 20ste eeuw bij landhuizen vaker voorkomende grondvorm. Wat betreft architectuur lijkt het gebouw op het ontwerp van de architect J. London voor de villa's Rijnegom en Sonnevanck te Aerdenhout.

Omschrijving

Het pand bevat de poortdoorgang met aan weerszijden een gedeeltelijk onderkelderde dienstwoning. Het gebouw is opgetrokken op samengestelde plattegrond en bestaat uit een rechthoekige anderhalf laags middenbeuk onder een schilddak. Hier sluit aan weerszijden een diagonaal naar achteren uitgebouwde evenhoge zijvleugel onder een schilddak op aan. In de binnenhoeken achter bevindt zich een deels in de bouwmassa opgenomen toren van tweeëneenhalve bouwlaag onder een gedrukt kegeldak. Beide zijvleugels bevatten aan de uiteinden, in het verlende van de zijgevels, een lagere aanbouw waarin zich in oorsprong een wagenberging(?) bevond.

Op een hoge plint na zijn alle gevels gepleisterd. De plint, gemetseld in kruisverband, wordt afgesloten met een half steens rollaag. De gevelopeningen worden ontlast door een steens strek in schoonmetselwerk. De vensters hebben een bakstenen lekdorpel.

De symmetrisch ingedeelde VOORGEVEL bevat in het midden een hoge poortdoorgang, overkluisd met een houten samengestelde balklaag, waarvan de hoofdbalken rusten op zandstenen consoles op bakstenen lisenen. In de doorgang hangt een kleine klok aan een smeedijzeren ornament. Aan de voorzijde wordt de doorgang afgesloten met een steens segmentboog met zandstenen aanzet- en sluitstukken. Daarboven bevindt zich een dakopbouw met steekkap met daarin twee 6-ruits vensters met luiken. Ter weerszijden een dakkapel met steekkap en een bolkozijn met luiken en twee 4-ruits draairamen. Ter weerszijden van de poortdoorgang een portiek met in het voorvlak een bolkozijn met luiken en twee 6-ruits draairamen. In het zijvlak de voordeur. Geheel links en rechts heeft de gevel een 6-ruits venster met luiken.

De LINKER ZIJGEVEL van de linkervleugel bevat rechts twee bolkozijnen met luiken en twee 6-ruits draairamen. Het linker bevindt zich iets hoger in de gevel. De lagere uitbouw links bevat een grote dichtgezette doorgang.

De linker zijgevel van de rechtervleugel bevat rechts naaste de toren een kruiskozijn met 6-ruits onder- en 4-ruits bovenramen. De toren bevat op de begane grond twee identieke kruiskozijnen, op de eerste verdieping twee bolkozijnen met 6-ruits draairamen en op de tweede verdieping aan de achterzijde een venster met 4-ruits draairaam. De lagere uitbouw heeft rechts een deur en links daarvan

** Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister*
*** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument*
Datum van downloaden 29 march 2024

een klein 4-ruits venster.

In de ACHTERGEVEL wordt de poortdoorgang eveneens afgesloten met een steens segmentboog met zandstenen aanzet- en sluitstukken. Boven de poort een dakkapel met schildkap en twee 4-ruits draairamen. De achtergevel van beide uitbouwen bevat een 9-ruits venster.

De RECHTER ZIJGEVELS zijn identiek aan maar gespiegeld in vergelijking met de linker zijgevels.

Het interieur is qua indeling redelijk intact en bevat nog oorspronkelijke tegels in de hal.

Waardering

POORTGEBOUW tot het landgoed Deelerwoud uit 1923 in een traditionele stijl met invloeden van de Engelse landhuisstijl.

- Van architectuurhistorische waarde als goed en zeldzaam voorbeeld van een pand in traditionalistische architectuur met invloeden van de Engelse Landhuisstijl en een plattegrondvorm geïnspireerd op de in de vroege 20ste eeuw bij villa's vaker voorkomende vlinderplattegrond. Er is tevens sprake van een typologische waarde.

- Van stedebouwkundige waarde vanwege de prominente ligging in het dorp Hoenderloo. Het gebouw vormt door het kasteelachtige uiterlijk, bewerkstelligd door de torenachtige uitbouwen en de poortdoorgang, een duidelijk herkenbaar gebouw in het oostelijke deel van het dorp en vormt daar de overgang naar het particuliere landgoed Deelerwoud dat zich in zuidoostelijke richting uitstrekt.

- Als poortgebouw tot het landgoed Deelerwoud, waarvan de historie teruggaat tot in het midden van de negentiende eeuw, is er tevens sprake van cultuurhistorische waarde. Het landgoed speelde in die eeuw een rol als jachtterrein voor onder meer Koning Willem III en is later ontgonnen voor bos- en landbouwactiviteiten.

| *Hoofdcategorie* | *Subcategorie* | *Functie* |
|---|---|---|
| Woningen en woningbouwcomplexen | Dienstwoning(K) | Portierswoning |